

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Nové knihy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 39 (1994), No. 2, 127--128

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138062>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1994

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

nové knihy

František Morkes, Vladimíra Jelínková, Jitka Gobyová: OPRAVNÍK tuctu nejběžnějších nepravd o současném stavu ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ. Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha 1993, 29 stran, 16,50 Kč.

„V minulých letech se objevila řada nesprávných, nepodložených a až nesmyslných nepravd o našem školství. Vznikly nepoučenou interpretací statistických dat, srovnáváním nesrovnatelných údajů, nekompetentností i neseriózností některých autorů, věcnými chybami, v dobré víře a někdy možná i ve zlém úmyslu.

Ačkoli u mnohých z nich se zdálo, že jejich nesprávnost a neserióznost musí být již na první pohled zcela zřejmá, tím překvapivější byla jejich mimořádná životaschopnost a téměř lavinovité šíření. V publikaci je shromážděn tučet nejtípichtějších a nejvýraznějších nepravd s vysvětlením jejich vzniku i protiargumenty.“

Tak uvádějí tuto publikaci její autoři.

Nepravdy, o kterých je řeč, jsou tyto:

1. Máme málo studentů vysokých škol!
2. Máme málo studentů středních škol!
3. Jsme na 72. místě ve světě ve výdajích na školství ze státního rozpočtu!
4. Musíme dohánět i Nepál!
5. Ve světě se každoročně zvyšují počty nově přijatých studentů vysokých škol o 8%!

6. V úrovni vzdělanosti zaostáváme za světem!
7. Soukromé školy jsou lepší školy!
8. Na Západě prochází vysokými školami 40 % populace!
9. Vzdělání je také jenom zboží!
10. Pluralitu vzdělávacích cest může zajistit pouze soukromé školství!
11. Nejdražší je samozřejmě nejlepší!
12. Dříve bylo vzdělání zadarmo!

Publikace přináší mnoho cenných informací; bude jistě zajímat všechny, kterým naše školství leží na srdci, učitele i vědecké pracovníky. Měli by si ji však přečíst všichni reformátoři našeho školství, novináři, kteří o školství píší, šéfredaktoři, kteří zodpovídají za informace, které jejich list publikuje, a hlavně poslanci, kteří o školských zákonech a novelách hlasují.

Jindřich Bečvář

Příloha k recenzi J. Bečváře —
ukázka z recenzované publikace

4. „MUSÍME DOHÁNĚT I NEPÁL“

Začalo to zcela nenápadně. V roce 1988 vybral jeden pracovník Pedagogického ústavu J.A. Komenského, což byl ústav Československé akademie věd, z patřičně obsáhlé a tlusté ročenky UNESCO několik statistických údajů o úrovni vzdělání v různých zemích a — aniž by se nad nimi byl i jen kratičce zamyslel — uveřejnil je v Mladé frontě. Snad v dobré víře rozpoutat v tisku diskusi. Článek s názvem *Druhá polovina žebříčku*, který vyšel 23.11.1988 a mimo jiné tvrdil, že jsme jako stát v počtu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel za Nepálem, však žádnou diskusi nevyvolal a zdálo se, že upadl v zapomenutí. Nikdo jej totiž tehdy nebral vážně, nikomu z odborníků nestál ani za to, aby na něj v tisku reagoval.

V listopadu 1989 si však na článek vzpomněl pracovník jiného ústavu ČSAV, tentokrát Prognostického ústavu. Na shromáždění několika set tisíc lidí na Letné a před dalšími miliony, shromážděnými u televizorů po celé republice, tehdy prohlásil, že suverenitou a šarmem sobě vlastním, že jsme opravdu až někde za Nepálem... Přestože tento údaj zamíchal někam mezi údaje o spadu popílku, produktivitě práce a snad i doживosti krav, kopl tehdy do kamínku a

uvolnila se lavina. Ta pak na dlouhou dobu zasypala jakékoli snahy o seriózní interpretaci jednoho jediného vytrženého statistického údaje.

Noviny řízené šéfredaktory, kteří je řídili i před listopadem 1989, a kteří chtěli na svých postech ještě nějakou dobu zůstat, nebyly ochotny uveřejnit jakékoli výhrady. Technický týdeník č. 3/1990 dokonce ústy autora letenského výroku tvrdil, že „údaje v ročenkách UNESCO jsou skutečnými fakty, které nelze falšovat a které jsou ověřeny v ČSAV“. To už nebyla navísta, ale křečovitá snaha mít pravdu. A už to jelo: Při nejrůznějších příležitostech se objevovaly transparenty hlásající, že doženeme Nepál, pracovnice budoucí Slezské univerzity nás v Učitelských novinách v březnu 1990 ubezpečovala, že právě tato univerzita nám pomůže ten Nepál dohnat, vysoký úředník ministerstva školství nás v televizní besedě informoval, že budeme zakládat nové a nové vysoké školy, neboť populární prognostik nás nabádá, že je třeba dohnat Nepál. Ten pak sám ujišťoval voliče ve Středočeském kraji (ač již z mnoha stran upozorněn na směšnost svého tvrzení), že se osobně zasadí o to, že nejen doženeme, ale i přeženeme Nepál...

Podívejme se, jak k tomu omylu vlastně došlo: Údaj byl opsán z ročenky UNESCO a byl již tehdy značně starý, z předposledního sčítání lidu v roce 1981. V ČSSR bylo tehdy 16 milionů obyvatel, zhruba tolik jako v Nepálu. Československo uvádělo z věkové kategorie 25letých a starších obyvatel 6,0% vysokoškolsky vzdělaných osob, Nepál 6,8%, ovšem, povšimněme si, postsekundárně vzdělaných, což není ani náhodou totéž, co vysokoškolsky vzdělaných (viz kapitola č. 1). Tady uvažovali matematik i prognostik shodně: 6,0% je méně než 6,8%.

Jenže... Ze statistické tabulky v ročence jim mělo být na první pohled patrné, že těch 6,0% je z devíti milionů v případě ČSSR, zatímco těch 6,8% je v případě Nepálu pouze z 1 milionu. Proč?

Inu proto, že Nepál vykazoval, jak šlo opět zjistit z téže ročenky, průměrný věk 51

roků.*) Ovšem z tohoto pouhého 1 milionu vykazoval Nepál 6,8% postsekundárně vzdělaných. Každý žák prvních stupňů základní školy přitom tehdy věděl, že 6,0% z devíti milionů je větší číslo než 6,8% z 1 milionu. Čeho by si všimlo děcko, toho si nevěšili dva odborníci z ČSAV. A kolik lidí jim uvěřilo... Dokonce ještě v rozpravě v Parlamentu České republiky na jaře 1993 zazněla z řad Levého bloku vážná míněná kritika toho, že jsme ve vzdělání až někde za Nepálem.

Najdeme si v téže ročence UNESCO ještě tabulku s počty studentů. V roce 1984 studovalo v tehdejší Československu 174 tisíc studentů vysokou školu, v Nepálu jen 55 tisíc (z toho 1 450 studovalo v cizině a není bez zajímavosti, že 4 studenti studovali u nás, zatímco žádný z našich nestudoval v Nepálu). Ve stejném roce měl Nepál 3 tisíce absolventů — a skoro všechny jen v neuniverzitním postsekundárním studiu, tj. kratším než 3 roky a neudělujícím plnohodnotný vysokoškolský diplom. V ČSSR bylo 35 tisíc absolventů, kteří studovali většinou 5 let. Ve stejném roce měl Nepál 4,6% vysokoškolských studentů z věkové kategorie 20-24 let, Československo 15,9%, a tak dále, a tak dále. Jen v jediném ukazateli byl Nepál v ročence UNESCO na jednom z předních míst: na 7. místě na světě v procentu negramotných. Z 16 milionů obyvatel činilo procento negramotných více než 80%.

Škoda, přeškoda, že odborníkům není vlastní jít do jakékoli větší knihovny, ročenku UNESCO si tam vypůjčit a údaje, vzbuzující na první pohled nedůvěru, si ověřit. Co emocí by bylo odpadlo a co chyb, pramenících ze snahy „dohnat Nepál“ by bývalo uděláno!

(Citováno bez úpravy. Pozn. red.)

*) Tento argument asi není správný. Zdá se, že Nepál vyazuje 6,8% postsekundárně vzdělaných z 1 milionu *gramotných* a nikoli *všech* obyvatel starších než 25 let.